

Regionaal Politiek Programma Jonge Democraten Fryslân

Jonge
Democraten
Fryslân

Versie:

december 2024

**Aangenomen middels een
fysieke AAV**

*Laatst bewerkt door:
Julian Welles*

Inleiding

In het RPP, het regionaal politiek programma, maken wij als afdeling duidelijk wat wij van bepaalde (regionale) onderwerpen vinden. Alle hoofdstukken zijn geschreven door leden van de Jonge Democraten Fryslân. Lees het gerust door! Mocht jij als lid iets zien waar je het niet mee eens bent, dan nodigen wij jou van harte uit om een amendement in te dienen voor de volgende AAV! Ontbreken er nog zaken waarvan jij vindt dat ze de aandacht moeten krijgen in ons RPP? Schrijf dan (samen met andere leden van de JDF) een nieuw hoofdstuk/resolutie! Alle wijzigingen worden op een democratische manier aangebracht door middel van een stemming tijdens de AAV. Veel leesplezier!

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Natuur, Water en Groene steden	Pagina 3
Hoofdstuk 2	De lokale overheid	Pagina 6
Hoofdstuk 3	Duurzaamheid	Pagina 8
Hoofdstuk 4	Mobiliteit	Pagina 10
Hoofdstuk 5	Een Veilige Provincie	Pagina 12
Hoofdstuk 6	Onderwijs	Pagina 13
Hoofdstuk 7	Asielbeleid	Pagina 16
Hoofdstuk 8	Wonen	Pagina 18
Hoofdstuk 9	Jeugdzorg	Pagina 23
Hoofdstuk 10	Volksgezondheid	Pagina 26
Hoofdstuk 11	Economie	Pagina 28
Hoofdstuk 12	Friese Cultuur	Pagina 30

Hoofdstuk 1 - Natuur, Water en Groene steden

Het onderhouden van de natuur is een van de belangrijkste taken van de 21ste eeuw. Door klimaatverandering, het boren van gas op de Waddenzee en het algemeen achterlaten van de natuur is de stand zorgelijk. Daarom willen wij dat we weer goed gaan zorgen voor onze natuurgebieden door te investeren in het onderhouden van natuurgebieden. Zo kunnen de latere generaties hier in Fryslân ook nog steeds genieten van onze mooie natuur.

1.1 Natuurgebieden

Fryslân is rijk aan talloze natuurgebieden zoals het Waddengebied of de Alde Feanen en de Veenhoop. Allemaal gebieden die ons Friezen trots maakt. Daarom is het ook van groot belang dat deze gebieden goed verzorgd worden zodat de volgende generaties er ook nog van kunnen genieten.

1.1.1 Ecosystemen

De natuur in Fryslân is te veel gereguleerd. Ze moet meer vrijheid krijgen om de natuur toekomstbestendig te blijven. Daarom moeten we de natuur minder zien als individuele planten en dieren maar juist als volledige ecosystemen. Op deze manier hoeven we niet de focus te leggen op een specifieke soort plant of dier, maar kunnen we juist breder voor onze natuur zorgen.

1.1.2 Vrije natuurgebieden

De natuur in Fryslân moet haar eigen gang kunnen gaan om te kunnen groeien. Door deze vrijheid te bieden aan de natuur kan ze een gezondere biodiversiteit creëren in de ecosystemen. Toch vinden wij dat de natuur niet volledig haar eigen kan gaan. Als de natuur een te hoge negatieve impact heeft op het normale leven van de mens, dan wordt er pas strenger gereguleerd op hoe de natuurgebieden kunnen groeien.

1.1.3 Ecoducten

In Fryslân hebben wij geen groot natuurgebied maar juist allemaal verschillende formaten. Toch moeten dieren veilig en gemakkelijk kunnen verplaatsen van het ene natuurgebied naar het andere. Daarom vinden wij dat er meer 'ecoducten' moeten komen om de verhuizingen van dieren zo veilig mogelijk te maken. Op deze manier kan een goede biodiversiteit worden gegarandeerd en kunnen we van echt 'vrije' natuur spreken.

1.1.4 Het Waddengebied

Als er een goed voorbeeld van vrije natuur in Fryslân is, dan is dit wel de Waddenzee. Wij vinden dat er alles aangedaan moet worden om de Waddenzee en de in de Waddenzee

aanwezige ecosystemen te beschermen en onderhouden. Daarom vinden wij dat we alles op alles moeten zetten dat het waddengebied op de werelderfgoedlijst blijft staan. Een van de beste manieren om dit zo te houden is het stopzetten van de boring in de Waddenzee en de provincie moet hier op blijven aandringen dat dit niet kan.

1.2 Groene steden

Naast dat we het groen in de natuurgebieden willen verbeteren willen we natuurlijk ook onze steden groener maken. Want dit is niet alleen goed voor de natuur op zichzelf, maar ook voor later wanneer we door klimaatverandering hetere zomers hebben, dan zouden we ook in de stad een boompje moeten kunnen vinden voor wat schaduw.

1.2.1 Insecten in de stad

De afgelopen eeuw is plantengroei en biodiversiteit in de Nederlandse openbare ruimte afgenomen. Insecten populaties zijn hierdoor significant gekrompen. Diersoorten die deze insecten eten, leiden hier ook onder. In steden is de openbare ruimte het meest “versteend”. Hierom is Jonge Democraten Fryslân voor het aanleggen van groenstroken in de stedelijke gebieden in Fryslân. Om deze stroken effectief te maken voor het vergroten van insecten populaties zouden deze gefaseerd, niet te kort en in harmonie met bloeiperiodes gemaaid moeten worden door de gemeente.

1.2.2 Klimaat adaptieve steden

Dat er klimaatverandering is, is een feit. Dat we dit tegen kunnen houden is nog de vraag. Dus om deze reden moeten we ervan uit gaan dat we later in extreme zomers en hardere winters komen te zitten. Daarom moeten steden zich hierop kunnen aanpassen, want in steden kan het door de grote hoeveelheid steen, asfalt en beton in momenten van hittestress soms wel 8 graden warmer zijn dan in buitengebieden. Om deze reden willen we dan ook meer bomen op straat tegen de hittestress en betere manieren om water op te vangen voor later gebruik en om te voorkomen dat onze straten overlopen.

1.3 Water in Fryslân

Van boerenslootjes tot kleine meertjes, van de Alde Feanen tot de Leeuwarden grachten en van het IJsselmeer tot de Wadden, Fryslân is een water provincie. De provincie bestaat voor meer dan 50% uit water, om het belang van het thema kan men niet heen. Droogte en watertekort door droge zomers zijn al enkele jaren een probleem in Fryslân .

1.3.1 Grondwater

De voorraad grondwater komt in gevaar en zo ook de agrarische sector. In Fryslân is grondwater de hoofdvoorziening in drinkwater, in de bevoorrading hiervan is de regen erg belangrijk. Als in droge zomers het waterpeil te laag is, laat het Wetterskip Fryslân sloten vollopen om zo regenwater langer in de bodem vast te houden, zodat het grondwater

wordt aangevuld. Maar boeren maken ook graag gebruik van slootwater in het bevochtigen van hun akkers. Daarom heeft Wetterskip Fryslân besloten dat boeren hun gewassen alleen mogen besproeien tussen bepaalde tijden waarop de zon niet gelijk een groot deel van het water laat verdampen. Maar soms is dit niet genoeg. De Jonge Democraten Fryslân zouden daarom graag een alternatieve oplossing zien ter aanvulling van de huidige situatie. Verder zijn er tal van maatregelen die individuen kunnen treffen om bij te dragen aan het behouden van een beter waterpeil. Inwoners van probleemgebieden zouden bijvoorbeeld meer groen in hun tuin kunnen aanleggen in plaats van stenen, een groen dak kunnen aanleggen of gebruik kunnen maken van een regenton. De Jonge Democraten zouden graag zien dat deze oplossingen méér worden gestimuleerd vanuit de gemeente door bijvoorbeeld materialen en informatie te verstrekken.

1.3.2 Het Wetterskip

Er is vaak nog te weinig of niet goede communicatie tussen het Wetterskip en de gewone burger. Hierdoor weten ze niet wat het Wetterskip doet en waarom ze bepaalde dingen doen. Daarom zouden wij ook betere communicatie tussen het Wetterskip en de boeren, en het Wetterskip en de inwoners van probleemgebieden willen stimuleren.

Hoofdstuk 2 – De lokale overheid

De Jonge Democraten Fryslân vinden het belangrijk dat burgers bijdragen aan besluitvorming, ook als zij geen deel uitmaken van de overheid. Hiervoor moeten burgers betrokken zijn bij de overheid en geloven in hun toegevoegde waarde. Om burgers meer te betrekken, willen de Jonge Democraten Fryslân dat burgers makkelijk op de hoogte kunnen blijven van het doen en laten van de gemeente. Dit houdt onder andere in dat informatie vanuit de overheid toegankelijk en leesbaar moet zijn en er een maximum van B2 taalniveau wordt gehanteerd. Daarnaast dient de overheid een passieve tool aan te bieden voor de mensen die dit niveau niet beheersen.

2.1 Toegankelijkheid

Op de websites van gemeenten is informatie te vinden over onder andere besluitvorming. Deze informatie is vaak weggestopt achter meerdere lagen website en uiteindelijk pas te vinden via een externe, landelijke website. De Jonge Democraten Fryslân willen dat het voor elke burger makkelijk is om beslissingen van de gemeente in te kunnen zien, zodat burgers hierdoor meer betrokken worden bij besluitvorming en minder voor verrassingen komen te staan.

2.2 Leesbaarheid

Naast toegankelijkheid moet informatie voor burgers ook goed te verwerken zijn. Natuurlijk moet het taalgebruik in gemeentelijke documenten dekkend en sluitend zijn, maar dit gaat ten koste van de begrijpelijkheid. Daarom staan de Jonge Democraten Fryslân voor uitingen van de overheid in eenvoudig taalgebruik, waarin voor details alsnog verwezen wordt naar het oorspronkelijke document.

2.3 Openheid

Een overheid moet niet alleen transparant zijn in haar beslissingen, maar ook open. De Jonge Democraten Fryslân willen een overheid die actief informatie deelt met burgers. Doordat er op een neutrale manier berichtgeving wordt gedaan over beslissingen, zullen burgers zich meer betrokken voelen.

2.4 Tweetalige websites

Hier in Fryslân spreken we naast het Nederlands natuurlijk ook Fries. Maar de websites van gemeenten staan meestal alleen nog in het Nederlands. Dit zorgt ervoor dat vaak de mensen die alleen Fries zijn opgevoed, moeilijker de websites van de gemeenten kunnen

gebruiken. Daarom vinden wij als de Jonge Democraten Fryslân dat alle lokale en landelijke overheidswebsites en de documenten daarin zowel in het Fries als het Nederlands beschikbaar moeten zijn.

2.5 Burgerfora

De overheid wordt nog niet altijd als betrouwbaar beschouwd. Dit komt naar ons idee voornamelijk doordat de overheid niet direct met de burgers praat over de plannen die er worden uitgevoerd. Hier zien wij een grote kans om het vertrouwen weer terug te winnen doormiddel van lokale burgerfora. De Jonge Democraten Fryslân zouden graag gemeenten het programma van 'stim fan fryslan' willen zien gebruiken.

Hoofdstuk 3 -Duurzaamheid

Voor een leefbare toekomst moet Fryslân , als groene provincie, voorop lopen in duurzaamheid. De Jonge Democraten Fryslân zien hierin een circulaire economie, duurzame energiebronnen en investeringen in de gevolgen van klimaatverandering als kernpunten. Natuurlijk moet verduurzaming verlopen in samenwerking met de bevolking: verduurzaming voor en door de inwoners van Fryslân .

3.1 Circulaire economie

In het huidige economische systeem worden grondstoffen gewonnen, verwerkt tot producten, verkocht aan de producent en gedumpt als afval. Deze voortdurende grondstofwinning gaat ten koste van het milieu en kan niet oneindig doorgaan. Het is daarom enorm belangrijk dat de overheid het hergebruik van materialen via subsidies fors gaat stimuleren en dat er op het ‘dumpen’ van afval hogere heffingen komen te liggen. Dit met als doel dat we uiteindelijk 100% van onze gebruikte producten kunnen recyclen. De noordelijke provincies moeten zich ook opstellen als een aanjager van de circulaire economie.

3.2 Universeel Energieplan

De Jonge Democraten Fryslân vinden het huidige energieplan van de provincie een stap in de goede richting, maar de doelen die zijn gesteld in het huidige energieplan zijn niet voldoende om in 2050 100% onafhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen. Dit is niet alleen een doel van de Jonge Democraten Fryslân, maar ook van de provincie zelf. Wij willen dat in 2030 niet 33%, maar 55% van alle energie in Fryslân duurzaam wordt opgewekt. Dit zorgt ervoor dat 100% duurzame energieopwekking in 2050 beter haalbaar wordt en valt ook op korte termijn te verwezenlijken. De doelen in het plan moeten hier dan logischerwijs op worden afgestemd.

3.3 Windenergie en Zonne-energie

Het is belangrijk dat we meer zonne- en windmolenparken aanleggen in Fryslân . Hierbij ligt de voornaamste taak van de provincie bij het creëren van draagvlak onder de omwonenden en het aanmoedigen van burgerparticipatie. De Jonge Democraten Fryslân vinden dat exploitanten van windmolenparken de omwonenden moeten laten meedelen

in de winst, dit kan via aandelen in het windmolenpark of goedkopere stroom. Verder zouden boeren makkelijker zonnepanelen moeten kunnen plaatsen op daken en/of weilanden. Dit moet wel onder de voorwaarde dat de zonneparken bij het landschap passen, denk hierbij aan industriegebieden, het is namelijk onwenselijk dat zonneparken naast bijvoorbeeld woonwijken worden geplaatst. Tevens staan de Jonge Democraten Fryslân achter het opwekken van zonne-energie op de Afsluitdijk.

3.4 Stromingsenergie en Waterstof

De Jonge Democraten Fryslân zien de Afsluitdijk als een ideale plek voor het opwekken van stroom, door middel van stromingsenergie, dit omdat stroming voorspelbaar is en bij kan dragen aan een stabiele en betrouwbare energiemix. De Jonge Democraten Fryslân steunen dan ook het initiatief Blue Energy. Verder willen de Jonge Democraten Fryslân dat er fors wordt geïnvesteerd in waterstof. Waterstof is namelijk een betrouwbare energiebron die daardoor ook een goede aanvulling kan zijn op de energiemix. Ook is waterstof goed vervoerbaar, maar is nog weinig ontwikkeld, er liggen hier dus nog veel kansen.

3.5 Duurzaam leven

Energie besparen is een belangrijk onderdeel van de energietransitie, want hoe meer we besparen, des te minder we uiteindelijk moeten opwekken. Daarom moedigen wij iedere woningbezitter om kleine aanpassingen te doen in hun dagelijks leven, dit moet daarnaast ook gestimuleerd worden vanuit de overheid. Dit houdt bijvoorbeeld in om de kachel een graad lager te doen of een enkele minuut korter te douchen. Daarnaast is het ook handig om oudere apparaten te vervangen door betere en zuinigere apparaten.

3.6 Groen gas

De Jonge Democraten Fryslân steunen de opwekking van groen gas. Groengas is een methaan houdend gas dat wordt geproduceerd uit biomassa. Het is een duurzaam alternatief voor aardgas. Wij zien groen gas en diens twee productie manieren vergisting (bacteriën die organisch materiaal afbreken) en vergassing (organische materialen afbreken door middel van verhitting) als een beter en schoner alternatief voor aardgas. De Jonge Democraten Fryslân vinden dan ook dat de provincie, gemeenten en lokale energiebedrijven en/of -coöperaties zich moeten inzetten voor initiatieven om groen gas op te wekken.

Hoofdstuk 4 – Mobiliteit

De Jonge Democraten Fryslân wil de infrastructuur in Fryslân zo duurzaam mogelijk inrichten. Wij willen een betere verbinding van Fryslân met de randstad en verduurzaming van het Friese openbaar vervoer.

4.1 Wegverkeer

Wij willen gevaarlijke wegen veiliger maken met nieuwe dubbele belijning, bermverharding en 's nachts oplichtende wegsignalering. Wij zijn voorstander van groene LED verlichting langs provinciale wegen. Deze verlichting is beter voor de natuur, voorkomt lichtvervuiling en heeft een langere levensduur waardoor energie bespaard wordt. Ook zijn wij voorstander van wegbeheer waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar de risico's, waarbij sprake is van nauwe betrokkenheid van omwonenden en de verantwoordelijkheden voor beheerder, bestuur en weggebruiker expliciet worden gemaakt. Het vakmanschap van de wegbeheerder krijgt meer ruimte.

4.2 Openbaar Vervoer

De Jonge Democraten Fryslân wil bestaande bus routes behouden. Om het personenvervoer te verbeteren willen wij dat de verschillende organisaties die verantwoordelijk zijn voor openbaar vervoer in Fryslân aangemoedigd worden hun afzonderlijke vormen van personenvervoer te combineren. Het openbaar vervoer dient ingericht te worden op een duurzame, efficiënte en aantrekkelijke manier. Daarom vinden wij ook dat de gehele vloot van bussen overgezet moet worden tot bussen die rijden op groene energie. Het moet verder ook logisch worden om in Fryslân het openbaar vervoer te gebruiken in plaats van de auto. Het openbaar vervoer moet echter wel betaalbaar blijven voor alle Friezen. Door gebruik te maken van nieuwe technologieën moeten de verschillende vervoermiddelen zo duurzaam mogelijk worden.

Wij willen ook meer stoptreinen op het traject Leeuwarden – Zwolle en meer sprinters op het traject Leeuwarden - Utrecht de hele week door. Verder zijn er voorstanders voor dat de provincie lobbyt bij Pro Rail en het Rijk om het treinnetwerk in Fryslân te elektrificeren zodat het goedkoper, sneller en schoner wordt.

4.3 Lelylijn

De Jonge Democraten Fryslân streven naar bereikbaar en efficiënt openbaar vervoer binnen Fryslân . Om Fryslân beter met de Randstad te verbinden willen wij dat de Lelylijn, die langs Lelystad, Emmeloord en Drachten loopt om te eindigen in Groningen wordt gerealiseerd. De Jonge Democraten zien het Nationale Groeifonds als de beste insteek om

dit project te realiseren. Verder verwerpen de Jonge Democraten Fryslân het idee om verder onderzoek te doen naar de haalbaarheid, baten en lasten etc. omdat de meerwaarde al is aangetoond en extra onderzoek het proces vertraagd. Een extra MKBA met een verbinding naar Leeuwarden ondersteunen wij wel. Tevens willen wij dat de aanleg van de Lelylijn zoveel mogelijk effecten op belangrijke natuurgebieden worden beperkt en gecompenseerd.

4.4 Fietspaden

De Jonge Democraten Fryslân zien het gebruiken van de fiets als vervoersmiddel op middellange afstanden tussen woonplaatsen als een duurzaam en gezond alternatief voor ander wegverkeer. Hiervoor dient geschikte infrastructuur aanwezig te zijn die de veiligheid door middel van duurzame sensor verlichting waarborgt. Daarom is de Jonge democraten Fryslân voor het aanleggen van fietssnelwegen tussen de grote kernen in Fryslân die met sensor verlichting verlicht zijn. Dit kan ook bijdragen aan een toename van het gebruik van de fiets in het woon-werkverkeer.

4.5 15 minuten steden

Goede bereikbaarheid van al jouw essentiële voorzieningen is wat de Jonge Democraten Fryslân wilt voor iedereen, dit kan bijvoorbeeld de supermarkt of de huisarts zijn. Daarom willen wij als Jonge Democraten Fryslân dat gemeenten het idee van 15 minuten steden zo goed mogelijk gaat implementeren in hun stadsplanning. Dit zorgt er uiteindelijk voor dat alles beter bereikbaar is voor hun burgers.

Hoofdstuk 5 - Een Veilige Provincie

De Jonge Democraten Fryslân is voorstander van een provincie waarin zo'n sterk mogelijke vorm van veiligheid wordt bereikt, met zo'n min mogelijke beperking van de vrijheid en privacy van de inwoners van Fryslân.

5.1 Geweld tegen hulpverleners

De Jonge Democraten Fryslân is voorstander van zwaardere maatregelen tegen geweld tegen hulpverleners. Wij vinden dat er meer toezicht vanuit de politie zou moeten zijn op hulpverleners terwijl zij hulp aan het verlenen zijn.

5.2 Online privacy

In de huidige technologische maatschappij moeten de gemeenten en provincie volgens de Jonge Democraten Fryslân extra aandacht gaan besteden aan online privacy. Dit houdt in dat de provincie en gemeenten zich bezig moeten houden met het beschermen van de gegevens die ze al hebben en niet langer zomaar gegevens werven vanuit bijvoorbeeld facebookgroepen. Dit is namelijk in de laatste jaren niet altijd goed gegaan.

5.3 Wijkagenten

Wij zijn voorstanders van wijkagenten. Wijkagenten zijn een laagdrempelig aanspreekpunt voor bewoners van een wijk en dragen bij aan de veiligheid door zichtbaar aanwezig te zijn. De Jonge Democraten Fryslân zijn een voorstander van ten minste één wijkagent per wijk.

Hoofdstuk 6 - Onderwijs

De Jonge Democraten Fryslân wil kansen voor iedereen, ongeacht woonplaats, afkomst of inkomen. Dat vraagt om het beste onderwijs.

6.1 Laaggeletterdheid

De Jonge Democraten Fryslân vinden het een kwalijke ontwikkeling dat de laaggeletterdheid in Fryslân stijgt. Fryslân staat in de top drie van de meest laaggeletterde provincies in Nederland. Daarom willen wij dat iedere gemeente laaggeletterdheid hoog op de agenda heeft staan. De provincie moet een tweejaarlijkse monitor geletterdheid uitbrengen en de monitor gebruiken om in gesprek te gaan met gemeenten en concrete plannen op te stellen. Zo kunnen de gemeenten gericht het probleem aanpakken. Ook vinden wij dat gemeenten aandacht moeten besteden aan digitale geletterdheid. Bibliotheken kunnen bij het verbeteren van de geletterdheid van jong en oud een belangrijke rol spelen, daartoe moeten zij extra financiering ontvangen.

6.2 Eigen Universiteit

De Jonge Democraten Fryslân zijn voorstander van een onafhankelijke universiteit in Fryslân. Momenteel heeft de provincie alleen een uitwerking gemaakt voor het University College Fryslân, dat een beperkt aantal kent. Wij vinden dat er een breder en gericht aanbod aan academische opleidingen dient te worden aangeboden vanuit een onafhankelijke Friese universiteit.

De Jonge Democraten Fryslân is geen voorstander van de huidige subsidieregeling voor scholieren uit Fryslân die gaan studeren aan het UCF. Een financiële compensatie zou niet moeten afhangen van de geografische plaats waar iemand zijn voortgezet onderwijs diploma heeft gehaald. Hiervoor in de plaats zijn Jonge Democraten Fryslân voor een regeling waar alle scholieren die willen studeren aan de UCF aanspraak op kunnen maken, mits ze in Fryslân gaan wonen.

6.3 Fries in het onderwijs

Friese kinderen hebben een wettelijk recht op Fries taalonderwijs. In de uitvoering zien wij ruimte voor verbetering. Veel basis- en middelbare scholen hebben een gebrek aan leraren met vakinhoudelijke kennis van het Fries. Daarnaast hebben te veel basisscholen in het taalgebied een uitzondering voor Fries taalonderwijs. Net als de provincie willen wij in samenwerking met de scholen en de onderwijsinspectie het aantal uitzonderingen

verminderen. De uitzonderingen voor scholen in gebieden waar het Fries maar beperkt wordt gesproken, zoals in de Stellingwerven, willen we behouden.

Om te garanderen dat ieder Fries kind toegang heeft tot goede lessen Fries stellen wij samenwerking voor tussen basisscholen om leraren uit te wisselen voor de uren waarin het Fries wordt gegeven. Met zo'n lerarenpool kan ingezet worden op kwaliteit en geïnvesteerd worden in training en opleiding. De provincie zou daar actief aan bij moeten dragen. De beste docenten voor de klas zorgen namelijk voor rijk onderwijs dat aansluit bij de leefwereld van scholieren.

De provincie zou in staat en bevoegd moeten zijn om haar wettelijke taken en verantwoordelijkheden op het gebied van Fries taalonderwijs uit te oefenen. Daar hoort bij dat de provincie zelfstandig toezicht zou moeten kunnen houden op de invoering van beleid.

Op academisch vlak is onderzoek naar de Friese taal, de Friese cultuur en de Friese bevolking te behouden moet de Fryske Akademy gelieerd blijven aan de KNAW. Wij willen dat de Fryske Akademy zich daarnaast blijft inzetten voor het toegankelijk maken van de Friese taal bij een breder publiek. Daarnaast moet de Rijksuniversiteit Groningen de studie Fries beter ondersteunen en een volledig eigen hoogleraar Fries hebben.

6.4 Andere talen in het onderwijs

De provincie moet meertaligheid stimuleren door middelbare scholen aan te sporen het zo makkelijk mogelijk te maken om andere talen te volgen. Uit onderzoek blijkt dat er voordelen zijn op vlak van welzijn, cognitieve en sociale vaardigheden en op vlak van taalvaardigheid. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan Fries Spaans, Chinees of Arabisch.

6.5 Krimp in het onderwijs

De Jonge Democraten Fryslân ziet dat het aantal leerlingen op scholen in dorpen afneemt. Wij vinden dat jammer. Daarom pleiten wij ervoor om deze dorpsscholen extra te financieren om ze zo in stand te houden. Fusie binnen dorpen moet mogelijk zijn, maar dorpsscholen moeten behouden blijven. Bereikbaarheid is hierbij heel belangrijk. We zijn ook voorstander van extra financiering voor de instandhouding van bibliotheken in dorpen. Ook zien wij dat er een groeiend lerarentekort is in Fryslân. Wij vinden het daarom belangrijk dat het aantrekkelijk gemaakt wordt om leraar te worden én te blijven. Zo valt er te denken aan leraren voorrang te geven bij woningen en bijvoorbeeld gratis

parkeerplekken krijgen. Ook pleiten wij ervoor om mensen te omscholen als er voor een vak een lerarentekort is. De Jonge Democraten Fryslân zien ook iets in het idee om een wervingsteam op te starten die buiten de onderwijswereld aan de slag gaat om leraren te werven.

6.6 Genderneutrale Wc's

Vaak is het nog zo dat er nog geen Wc's zijn voor mensen die zich niet identificeren als man of als vrouw en daardoor ook niet naar een van deze twee Wc's willen gaan. Daarom vinden wij als Jonge Democraten Fryslân dat er op alle scholen ook genderneutrale WC's beschikbaar moeten zijn.

6.7 Proctoring in het (hogere) beroepsonderwijs

De Jonge Democraten is tegen het inzetten van proctoring software in het (hogere) beroepsonderwijs in Fryslân . Zodra tentamens niet in het onderwijsgebouw kunnen worden afgenomen dient er volgens de jonge democraten Fryslân gezocht te worden naar creatieve oplossingen om studenten hun vaardigheden te laten bewijzen.

Hoofdstuk 7 - Asielbeleid

De Jonge Democraten Fryslân vinden het belangrijk dat het asielbeleid zo goed mogelijk geregeld wordt. En dat er op een humane manier met deze mensen om wordt gegaan. De Jonge Democraten Fryslân zijn dan ook van mening dat asielzoekers degelijk huisvesting moeten krijgen en dat zij uitgedaagd worden om verveling en dus overlast te voorkomen.

7.1.1 Huisvesting asielzoekers

Het komt vaak voor dat uitgeprocedeerde asielzoekers na afloop van het proces tussen wal en schip raken. Hierdoor wordt het nagenoeg onmogelijk gemaakt voor deze asielzoekers om uit een uitzichtloze situatie te stappen en te beginnen met het opbouwen van een toekomst voor zichzelf. De Jonge Democraten Fryslân vinden dat deze uitgeprocedeerde asielzoekers door de Friese gemeenten moeten worden voorzien van bed, bad en brood.

7.1.2 Spreidingswet

De Jonge Democraten Fryslân steunen de spreidingswet omdat deze bijdraagt aan een eerlijkere verdeling van de opvang van asielzoekers over Nederland. Solidariteit en gedeelde verantwoordelijkheid zijn essentieel om een humane opvang te kunnen waarborgen. Door de last te spreiden, voorkomen we overbelasting van bepaalde gemeentes zoals Ter Apel en verbeteren we de integratie en het welzijn van asielzoekers.

De Jonge Democraten Fryslân erkent echter de afwijzing van de spreidingswet en ziet de noodzaak van een redelijk alternatief in. De Jonge Democraten Fryslân pleiten voor een nieuwe wet die zal bijdragen aan een eerlijkere verdeling van asielzoekers over de gemeenten in Nederland. Het is essentieel dat we gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen om 'normale' (lees: humane) opvang te waarborgen. De asielcrisis is nog lang niet opgelost, en de Jonge Democraten Fryslân zullen zich ook in de toekomst blijven inzetten voor een rechtvaardige aanpak.

7.2 Asielzoekerscentra

De eerste stappen van integratie voor asielzoekers beginnen vaak in opvangcentra. Asielzoekers worden al jaren regelmatig opgevangen in grote, massale opvanglocaties, zoals het WTC in Leeuwarden. Echter, buiten de stad worden asielzoekers nog vaak ondergebracht in de beruchte AZC's (asielzoekerscentra). De Jonge Democraten Fryslân is van mening dat deze massale opvangcentra een 'zij versus wij'-gevoel creëren. Dit gevoel

kan zowel de integratie van asielzoekers bemoeilijken als de lokale bewoners aanzetten tot weerstand tegen de AZC's en de asielzoekers. Veel Voorkomende argumenten tegen asielzoekers zijn criminaliteit, overlast en een vermeende 'anti-westerse cultuur'. Door te kiezen voor kleinschalige en integratiegerichte opvanglocaties kunnen we overlast, zoals van verveelde jongeren, voorkomen. Om deze ambitieuze doelen te realiseren, zal de Jonge Democraten Fryslân niet alleen bij de lokale politiek pleiten, maar ook bij de landelijke besturen en werkgroepen van de Jonge Democraten de discussie hierover openen.

7.3 Lokale Initiatieven

De Jonge Democraten Fryslân is daarnaast van mening dat lokale initiatieven voor opvang door gemeenten, dorpen en belangenverenigingen moeten worden aangemoedigd. Lokale huisvesting voor status houdende en niet-status houdende asielzoekers zorgt voor een goede leefomgeving vaak centraal gelegen in de Friese dorpen en steden, hierdoor verloopt integratie soepeler en sneller en wordt voor een oplossing gezorgd om grootschalige noodopvang te voorkomen of te verminderen. Tevens zou er geëxperimenteerd kunnen worden door uitgeprocedeerde asielzoekers tot het moment van uitzetting lokaal op te vangen, om de bezetting in vreemdelingendetenties te verminderen en uitgeprocedeerde asielzoekers met meer vrijheid te laten leven.

7.4 De opgeleide asielzoeker

Opgeleide asielzoekers zullen intellectueel meer moeten worden uitgedaagd voor het beter benutten van hun arbeidspotentieel. De Jonge Democraten Fryslân vindt verder dat er een betere regeling moet komen voor de omzetting van diploma's, want door het huidige systeem worden diploma's ondergewaardeerd waardoor o.a. asielzoekers op een veel lager niveau werken dan dat ze in hun land van herkomst deden.

7.5 (Asiel) migratie is de toekomst

De Jonge Democraten Fryslân zijn van mening dat (asiel) migratie een realistische oplossing blijft voor veel van de moderne problemen zoals arbeidstekorten, vergrijzing en 'brain drain'. De Jonge Democraten Fryslân zullen deze mening uitspreken en waar mogelijk de discussie aangaan met de lokale politiek, JD werkgroepen en bij het landelijk bestuur (en congressen).

8. Wonen

Wonen is een mensenrecht en daarom vinden de Jonge Democraten Fryslân belangrijk dat er betaalbare woningen voor inwoners in de provincie Fryslân zijn, dat er ingespeeld wordt op de vraag en dat duurzame woongelegenheden aangeboden en gefaciliteerd worden.

8.1 Studentenhuisvesting

Studenten goed huisvesten is belangrijk want dat zorgt voor een grote trek van studenten naar de hoofdstad van Fryslân en bevordert dus de leefbaarheid van de stad.

8.1.1 Wooncomplexen studenten

De gemeente Leeuwarden heeft recentelijk een aantal grote wooncomplexen geplaatst met als doel studentenhuisvesting. In deze complexen is de huurprijs van een kamer vaak echter gelijk of hoger dan de gemiddelde huurprijs van een kamer in de stad. Ondertussen zijn deze kamers niet groter of comfortabeler dan andere kamers in de gemeente Leeuwarden, of bieden deze kamers zelfs minder ruimte en comfort dan andere kamers. De Jonge Democraten Fryslân roept daarom de Friese gemeenten en de provincie Fryslân op om actief te streven naar het handhaven van een huurprijs voor studentenhuisvesting die nooit de gemiddelde markthuurprijs van de gemeente uitkomt.

8.1.2 Studentenhuisvesting prijzen

Doordat het aantal studenten veel harder is gegroeid dan het aantal beschikbare woningen zijn ook de prijzen aanzienlijk gestegen. Huursubsidies komen bij de pandjesbazen terecht, omdat accommodaties die hiervoor in aanmerking komen rustig 150,- duurder worden gemaakt dan redelijk. Er geldt in Nederland een maximale huurprijs per woning waarbij gebruik wordt gemaakt van het puntensysteem. Particuliere verhuurders houden zich hier echter niet aan. Volgens de Landelijke studentenbond betalen studenten in Leeuwarden maandelijks 74 euro te veel. Daarom pleiten de Jonge Democraten Fryslân voor meer toezicht en controles op de handhaving hiervan en om overpricing tegen te gaan.

8.1.3 Bescherming huurders

Veel studenten zijn niet op de hoogte van wat hun rechten zijn en waartegen zij beschermd zijn. Dit is vaak meer dan dat zij zelf verwachten. Jonge Democraten Fryslân pleiten daarom om de informatievoorziening hierin toegankelijker en overzichtelijker te maken, zodat studenten zichzelf beter kunnen informeren. Tevens moeten verhuurders zwaarder bestraft worden als zij zich hier niet aan houden. De Jonge Democraten Fryslân pleit voor boetes als dit overtreden wordt, waarbij de hoogte afhangt van de gradatie van de overtreding.

8.2 Duurzame woningen

Zoals helaas bekend is, behoren grote delen van Fryslân tot het krimpgebied. Onder meer om deze reden vinden wij, de Jonge Democraten Fryslân, dat het extra belangrijk is om klaar te staan voor de inwoners die wél in Fryslân (blijven) wonen.

8.2.1 Droogte, funderingsproblemen en schade aan woningen

Door de droge zomers van de afgelopen jaren, daalt het waterpeil steeds meer. Dit heeft ernstige gevolgen: De fundering van huizen komt droog te staan, huizen verzakken en houten funderingen rotten weg. Vooral in de klei- en veenweidegebieden is dit een groot probleem. Veel mensen zijn niet voldoende op de hoogte van de staat van hun huis en de fundering die is gebruikt. Zo komen steeds meer mensen voor onprettige verrassingen te staan: van scheuren tot scheve muren of erger.

8.2.2 Friese Veenweidegebieden

De Jonge Democraten Fryslân vinden dat de overheid meer voor de inwoners van Fryslân en de Friese veenweidegebieden kan betekenen. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld gunstige leningen aanbieden voor het vernieuwen van funderingen, meer onderzoek doen naar de staat van funderingen en risicogebieden, inwoners van risicogebieden beter inlichten over de situatie en het waterpeil nauwlettender in de gaten houden en reguleren.

8.2.3 Drainagesystemen

Er zijn meerdere plekken waar peilbuizen de grondwaterstand registreren. Zo kunnen de droogste gebieden met de meeste risico's worden vastgelegd en de woningen zonder

funderingspalen worden achterhaald. De Jonge Democraten Fryslân pleiten ervoor om het waterpeil beter te reguleren door middel van het plaatsen van drainagesystemen naast riolen als deze toe zijn aan restauratie of als er nieuwe riool leidingen worden aangelegd. Hier kan regen- en slootwater doorheen om de grond te bevochtigen.

8.2.4 Groene daken

Groene daken zijn met mos, aarde of planten bedekte daken. Deze daken zorgen voor: een betere opname van regenwater, luchtzuivering, het creëren van een brandwerende laag, een verhoging van de biodiversiteit, een lagere omgevingstemperatuur en een verbeterde isolatie van daken. Daarnaast zorgen de groene daken voor kleur en flair in dichtbebouwde omgevingen. De Jonge Democraten Fryslân zijn dan ook voorstander van het besluit van de provincie om de Friese Energiepremie ook op groene daken toe te passen. De Friese Energiepremie zijn subsidies die voor huiseigenaren beschikbaar zijn gesteld, de subsidies kunnen worden aangevraagd bij Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Ook zijn wij voorstander van de duurzaamheidsleningen voor particulieren en bedrijven tegen een gunstig rentepercentage voor de aanleg van groene daken. De Jonge Democraten Fryslân vinden dan ook dat alle initiatieven voor de aanleg van groene daken gestimuleerd moet worden.

8.2.5 Isolatie

Studenten die op kamers wonen verbruiken vaak meer energie dan nodig. Dit is zowel slecht voor het milieu als voor de portemonnee van de studenten. Er wordt per student gemiddeld 270 euro per jaar verbruikt aan gas en water. Dit is onnodig hoog en wordt vooral veroorzaakt doordat studentenwoningen vaak verouderd zijn ten opzichte van koopwoningen. En daarom pleit de Jonge Democraten Fryslân voor het beter isoleren van deze woningen om geld en het milieu te (be)sparen. Bij toekomstige woonprojecten moet hier vanaf de bouw rekening mee worden gehouden. Voor bestaande woningen wordt gepleit dat hiervoor een bedrag wordt vrijgemaakt om deze te restaureren.

8.2.6 Gasvrij

In Fryslân staan veel plannen voor massaal gasvrij wonen nog in de kinderschoenen. De Jonge Democraten Fryslân vinden dan ook dat hier wat aan moet gebeuren. Wij juichen particuliere initiatieven toe. Daarnaast willen wij ook een speciaal belang geven aan grote wijken die snel en in één keer gasvrij kunnen worden, deze wijken liggen in Sneek, Leeuwarden, Heerenveen, Workum, Bolsward en Makkum. Deze wijken kunnen gasvrij

worden door het gebruik van aardwarmte en overtollige warmte uit fabrieken en installaties, daarom juicht de Jonge Democraten Fryslân dit met volle borst toe.

8.3 Ecologische woongemeenschappen

In Fryslân zijn er weinig ecologische woongemeenschappen. Terwijl er wel veel ruimte daarvoor is en Fryslân duurzaamheid hoog in het vaandel heeft staan. Ecologische woongemeenschappen zijn er veelal op gericht om geïntegreerd te leven met de natuurlijke omgeving, gebruikmakend van zoveel mogelijk natuurlijke toepassingen voor het verbruik van energie en verbouwen van voedsel. Hierbij is het uitgangspunt om met zo min mogelijk schade aan het milieu te werken en leven, zodat een duurzame maatschappij ondersteund wordt. Daarnaast helpen ecologische woongemeenschappen ook tegen de vereenzaming en anonimiteit. Daarom vindt de Jonge Democraten Fryslân dat de opkomst van ecologische woongemeenschappen in Fryslân gestimuleerd moet worden door de gemeenten en in samenwerking met particuliere partijen.

8.4. Woningoverschot

Fryslân is met de provincie Zeeland één van de twee provincies waar vanaf het jaar 2030 een woningoverschot dreigt. Redenen voor het woningoverschot zijn de vergrijzing, de trek naar de stad, het grote aandeel van woningbouw -of vernieuwing in de kleinere krimpende Friese kernen (80% stadsbouw in de randstad tegen 50% stadsbouw in Fryslân), dit wordt gedaan om de kleine kernen vitaal te houden. Hierdoor blijven vooral de gemeenten Leeuwarden en Heerenveen groeien, maar blijft de rest achter. De Jonge Democraten Fryslân ziet in dat het stoppen van de bevolkingsdaling in de kleine kernen onwaarschijnlijk is en pleit daarom voor herwaardering van de gebouwen die deel uitmaken van het overschot, denk bijvoorbeeld aan buurthuizen of kunst en cultuur hallen, om de kernen vitaal te houden.

Hoofdstuk 9 - Jeugdzorg

Jeugdzorg is sinds 1 januari 2015 de verantwoordelijkheid van de gemeenten in plaats van het rijk. Het wordt steeds duidelijker dat deze transitie niet in alle gevallen even vlekkeloos is verlopen. Als Jonge Democraten Fryslân zijn wij wel voorstander van decentralisatie van de jeugdzorg omdat deze de jeugdzorg dichterbij de inwoners van de provincie brengt, maar we zien ook de moeilijkheden. Daarom is de Jonge Democraten Fryslân voorstander van de jeugdregio's en regionale en bovenregionale expertteams die in het leven zijn geroepen om te verzekeren dat voor elk kind passende hulp komt, ongeacht de complexiteit van de zorgvraag. De provincie Fryslân is ingedeeld in één jeugdregio.

9.1 Pak de problemen bij jeugdzorg aan!

De decentralisatie van de jeugdzorg heeft niet geleid tot de beoogde verbeteringen in de kwaliteit van zorg of kostenbesparingen. Lange wachtlijsten, ontoereikende financiering en een tekort aan gekwalificeerd personeel schetsen een somber beeld van de jeugdzorg. Ondertussen maakt bijna één op de zeven kinderen gebruik van jeugdzorg, en zien we een wildgroei aan particuliere zorgaanbieders die zich niet willen wagen aan complexe zorg, maar enkel lichte jeugdzorg aanbieden.

We pleiten daarom voor meer landelijke regie op de jeugdzorg. Daarnaast pleiten we ook voor een onderzoek naar en een herziening van de financieringsstructuur van de jeugdzorg. Het is immers van groot belang dat gemeenten, zolang zij verantwoordelijk zijn voor jeugdzorg, over voldoende middelen beschikken om die taak goed uit te voeren. Verder zouden er ook strikte kwaliteitscriteria moeten worden gesteld aan aanbieders van jeugdzorg, waarbij beoordeling niet uitsluitend gebaseerd dient te zijn op kostenefficiëntie; minstens net zo belangrijk is de kwaliteit van de geleverde zorg.

Als Jonge Democraten zijn we van mening dat de verantwoordelijkheid voor jeugdzorg moet liggen bij de overheid die het beste in staat is de taken op dit terrein uit te voeren. De mogelijkheid dat op termijn een herijking plaats zou kunnen vinden van de taken op het gebied van jeugdzorg naar de Rijksoverheid wordt door ons dan ook niet uitgesloten. In de tussentijd is het in ieder geval belangrijk dat er meer landelijke en/of provinciale regie komt.

9.2 Gesloten jeugdzorg

De afschaffing van gesloten jeugdzorg is een noodzakelijke stap richting een menselijker, effectiever en integraler zorgsysteem. Door te investeren in alternatieve zorgmodellen die de kracht en mogelijkheden van jongeren centraal stellen, zetten wij een belangrijke stap richting een rechtvaardiger en meer ondersteunende samenleving. De Jonge Democraten Fryslân geloven dat deze aanpak niet alleen de levens van jongeren zal verbeteren, maar ook bijdraagt aan een gezondere en veerkrachtige maatschappij. De Jonge Democraten Fryslân is van plan zich uit te spreken tegen gesloten jeugdzorg en waar nodig de discussie aan te gaan met lokale politiek, JD werkgroepen en landelijke JD evenementen zoals congressen.

9.3 Wachttijden

De wachttijden voor de jeugdzorg zijn in Fryslân sinds de coronapandemie flink gestegen. Het varieert per gemeente van soms wel 8 tot wel 14 weken. Dit is een groot probleem, want ieder kind moet zo snel mogelijk de hulp krijgen die die persoon verdient, anders verergert de problematiek en is het schadelijk voor de ontwikkeling van de jongeren. De beste manier hoe we dit kunnen oplossen is om de jeugdzorg weer te centraliseren zodat het landelijk weer wordt geregeld. Daarnaast moet er structureel geïnvesteerd worden in de jeugdzorg. Zodat er meer professionals zijn die de jongeren kunnen helpen.

9.4.1 Preventie

In de jeugdzorg is preventie een ontzettend belangrijk onderdeel, door eventuele problemen in een vroegtijdig stadium te constateren en daarbij passende hulp te bieden kunnen in een later stadium veel leed en mogelijke ontwikkelingsachterstanden voorkomen worden. Helaas is beginnende problematiek vaak niet goed zichtbaar en wordt er vaak pas iets gedaan als de situatie escaleert. Het vroegtijdig signaleren van een breed scala aan problematiek zou op school moeten beginnen. Scholen hebben hier alleen vaak niet de juiste toolkit voor. Het valt immers op als een kind zijn of haar

problemen naar buiten toe uit (gedragsproblematiek), maar veel minder als het kind de problemen binnen houdt (depressies). Om problematiek in een vroegtijdig stadium te voorkomen vinden de Jonge Democraten Fryslân dat er vanuit het rijk een speciaal potje binnen de onderwijsbegroting moet komen om de jeugdzorg voorzieningen binnen het onderwijs significant te verbeteren en daarmee scholen de mogelijkheid geven om proactief problematiek bij de leerlingen op te kunnen sporen. Naast regelmatige gesprekken met de mentor zou elke leerling idealiter minimaal één keer per jaar in gesprek moeten met een schoolpsycholoog om zo in een veel vroeger stadium problematiek boven tafel te krijgen.

9.4.2 Vrijwillige kader

Sinds de invoering van de nieuwe Jeugdwet is het aantal gesloten plaatsingen behoorlijk gestegen; Naast een significante verbetering van het aanbod van jeugdzorg in het onderwijs zien de Jonge Democraten Fryslân mogelijkheden om dit aantal terug te brengen als gemeenten meer zouden investeren in het vrijwillige kader. Momenteel omvat het vrijwillig kader met name logistieke hulp en opvoedondersteuning voor de ouders. De Jonge Democraten Fryslân vinden het ook van belang dat er hulp is voor verslaving, gedragsproblemen en andere problematiek. Het is duidelijk dat er binnen het vrijwillig kader minder (diagnostische) mogelijkheden zijn dan in een verplicht kader, waarvoor nu te weinig financiële ruimte is. Gemeenten zijn sinds de invoering van de nieuwe jeugdwet verantwoordelijk voor het inkopen van jeugdzorg. Jongeren krijgen niet altijd de juiste hulp op het juiste moment. Wanneer er zo veel en divers mogelijke hulpverlening beschikbaar is in het vrijwillig kader, kan dit leiden tot een preventieve werking. De Jonge Democraten Fryslân erkennen dat de Friese gemeenten niet alle hulp kunnen kopen die nodig is, maar vinden het wel belangrijk dat er zoveel mogelijk adequate hulp beschikbaar is, ook in het vrijwillig kader. Er moet namelijk niet een situatie ontstaan waarbij er op het moment dat een kind onder toezicht komt te staan ineens een heel nieuw aanbod aan hulpverlening beschikbaar komt dat in eerste instantie ontbrak. Door jongeren in een vroegtijdig, vrijwillig stadium te helpen met hun

problemen wordt escalatie, in het uiterste geval leidend tot opname in een gesloten instelling, zoveel mogelijk voorkomen.

9.5 Stille problematiek

Voor veel jongeren zit een zorgeloze jeugd er niet in, van alle kanten worden ze geconfronteerd met de schade die de generaties die het nu voor het zeggen hebben aan hun toekomst. Daarnaast zijn door sociale media verminkte zelfbeelden onder jongeren in deze tijd meer regel dan uitzondering. Uit een publicatie van het CBS uit 2018 blijkt dat in 2015/2017 8 procent van de 12 tot 25-jarigen psychisch ongezond zijn, dit is ruim één procent meer dan 10 jaar eerder. Daarom vinden de Jonge Democraten Fryslân dat er in het algemeen meer aandacht voor depressie problematiek moet komen; Bijvoorbeeld d.m.v. campagnes om het bewustzijn over deze problemen bij de bevolking te vergroten. Dit kan ook helpen om de taboe op depressies en andere mentale problematiek te doorbreken.

Hoofdstuk 10 - Volksgezondheid

De Jonge Democraten Fryslan is van mening dat een gezonde levensstijl van inwoners van de provincie een erg grote impact heeft op het voorkomen van ziekten, daarnaast staat de Jonge Democraten Fryslan voor een eerlijke beloning voor mantelzorgers. Ten slotte vindt de Jonge democraten Fryslan dat geestelijke gezondheidszorg tot gezondheidszorg behoort en staat in dit kader voor het aanpakken van eenzaamheid en een degelijke crisisorganisatie.

10.1 Preventie

Daarnaast vindt de Jonge Democraten Fryslân dat er een rol is weggelegd voor de Friese gemeenten en provincie in het voorkomen van ziekten; namelijk door het aanmoedigen van een gezonde levensstijl onder de inwoners. Dit kan worden geregeld door het faciliteren van een goede variatie sportfaciliteiten en mensen aan te moedigen te bewegen. Daarnaast moeten gemeenten en de provincie actief beleid voeren om overgewicht, roken en alcoholgebruik tegen te gaan.

10.2 Mantelzorgers

Mantelzorgers zijn vrijwilligers die zorg verlenen aan personen die dit nodig hebben. De Jonge Democraten Fryslân vindt dat Friese gemeenten moeten kijken naar het aanbieden van een vergoeding aan mantelzorgers. Hiermee krijgen deze mantelzorgers een eerlijke beloning. Daarnaast hoeft alles wat een mantelzorger doet niet door professionele huishoudelijke hulp worden gedaan, wat tot een besparing van uitgaven op basis van de wet maatschappelijke ondersteuning kan leiden.

10.3 Geestelijke gezondheidszorg en eenzaamheid

De Jonge Democraten Fryslân vindt dat mentale gezondheid net

zo belangrijk is als de conventionele gezondheidszorg. Met name klachten zoals depressies of angststoornissen zijn een groot probleem in de bevolkingsgroep van 19 en 29 jaar. Meer dan 30% van de jongeren en jongvolwassenen in Fryslân geeft namelijk aan emotioneel dan wel sociaal zich eenzaam te voelen. Eenzaamheid kan leiden tot een verhoogd risico tot psychosociale klachten, zoals depressie, en kan leiden tot langdurige arbeidsongeschiktheid. Wij als Jonge Democraten Fryslân vinden dat hier op provinciaal en gemeentelijk niveau meer aan kan worden gedaan. Zo zijn wij voor een domein overstijgende aanpak om eenzaamheid tegen te gaan. Met domein overstijgend wordt bedoeld dat eenzaamheid vanuit meerdere beleidsvelden wordt aangepakt.

Daarnaast willen we dat middelbare scholen ook nog een soort 'schoolpsycholoog' krijgen, zodat er eventueel directer gekeken kan worden wanneer er problemen zijn bij jongeren. Het zijn van een psycholoog hoort namelijk niet bij de taken van een leraar. Verder willen we bij scholen aandringen om de toegankelijkheid tot vertrouwenspersonen zo laagdrempelig mogelijk te maken en indien mogelijk externe professionals in te schakelen.

10.4 Rapid Responder

Op het moment dat er melding wordt gedaan van een verward persoon op straat wordt hier vaak de reguliere ambulancedienst of politie op afgestuurd door de meldkamer. Dit kan als traumatisch worden ervaren door deze verwarde persoon. Hiervoor kent Fryslân de rapid responder, een prikkelarme mobiele dienst van de GGZ. Deze is echter alleen inzetbaar tussen 15:00 en 23:00. Een situatie met een verward persoon kan zich altijd voordoen en de crisisdienst van de GGZ is altijd open. Hierom is de Jonge Democraten Fryslân van mening dat de Rapid responder 24 uur per dag of in ieder geval zoveel mogelijk inzetbaar moet zijn.

Hoofdstuk 11 - Economie

De Jonge Democraten Fryslân staan voor het actief tot stand brengen van een duurzame economische groei, welvaart en welzijn in de provincie. Om nieuwe welvaart te creëren is het belangrijk dat onderwijs, ondernemerschap en innovatie worden aangemoedigd. De Jonge Democraten Fryslân streeft naar een economisch beleid dat kansen biedt voor het individu en zo min mogelijk hordes opwerpt voor burgers, werkgevers en werknemers. Wij zien kennis als een grote economische kracht voor de provincie en door deze kennis optimaal te benutten en te innoveren kan Fryslân nieuwe economische groei genereren.

11.1 Behoud kennis

Voor het behouden van kennis in de provincie zijn twee punten van groot belang. Het stimuleren van stageplekken en het stimuleren van het doorstromen naar startersfuncties. Op deze manier kan onze regio veel kennis aan zich verbinden, wat een positieve invloed heeft op de regionale economie. Daarnaast moet de regio aantrekkelijk zijn om te wonen voor 'young professionals'. Er moeten voldoende starterswoningen en andere woon- en recreatiefaciliteiten aanwezig zijn in de provincie. Fryslân kampt met een erg grote braindrain omdat veel hoger opgeleiden elders meer mogelijkheden zien, de Jonge Democraten Fryslân vindt het belangrijk dat de provincie hier aandacht aan besteedt en zoveel mogelijk kennis in de provincie probeert vast te houden.

11.2 Ondernemerschap

Ondernemerschap in de regio moet volgens de Jonge Democraten Fryslân worden gestimuleerd. Voor de Jonge Democraten Fryslân is het van groot belang dat ondernemerschap in de provincie wordt gestimuleerd. Daarom pleiten wij voor facilitatie en het stimuleren van ondernemerschap, waarbij een te grote regeldruk wordt vermeden. Hoewel de leegstand van winkels in Fryslân daalt is er nog steeds sprake van een hoge en structurele mate van leegstaande winkelpanden. Dit betekent dat er een actieve houding moet worden aangenomen in het zorgen voor bezetting van deze panden door ondernemers in detailhandel of het herbestemmen van deze panden voor ander ondernemerschap. Wij zien hierbij het verstrekken van subsidies aan opkomende ondernemingen als een effectief middel om ondernemerschap in onze schitterende provincie aantrekkelijker en laagdrempeliger te maken.

11.3 Economic Boards

De Jonge Democraten Fryslân zijn een voorstander van Economic Boards. Economic Boards hebben tot doel het stimuleren van samenwerking, economische groei en innovatie bij en tussen decentrale overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Op deze manier wordt kennis gedeeld en samenwerking bevordert. Enkele gemeenten en regio's maken al gebruik van een Economic Board. De Jonge Democraten Fryslân moedigen ook andere gemeenten en regio's aan gebruik te maken van een Economic Board.

11.4 Krimp

In de veel Friese regio's is sprake van krimp, dit heeft helaas ook betrekking op de houdbaarheid van bedrijven in die gebieden. Gemeenten zouden een actief plan moeten hebben om de bedrijvigheid in hun regio's te behouden of te vergroten. Deze plannen kunnen gemeenten modelleren aan de Europese Unie zijn 'Smart Villages', dit plan richt zich erop om plattelandsgebieden competitief en bereikbaar te maken of te houden. De Jonge Democraten Fryslân zijn dan ook van mening dat gemeenten goede plannen moeten hebben om hun kernen levendig te houden en bedrijvigheid te stimuleren.

Hoofdstuk 12 - Friese cultuur

12.1 Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed speelt een cruciale rol in de beleving, identiteit en authenticiteit van onze leefomgeving. Het draagt bij aan de historische waarde en het unieke karakter van Fryslân, dat in 2010 door de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap werd uitgeroepen tot de mooiste provincie van Nederland. Om deze titel eer aan te doen, is het van belang dat onze cultuurhistorische bouwwerken zorgvuldig worden beschermd en behouden.

Momenteel worden 4.380 bouwwerken in Fryslân als rijksmonument aangemerkt en circa 1.650 als gemeentelijk monument, verdeeld over acht gemeenten. Echter, er zijn nog steeds tien gemeenten zonder een actief monumentenbeleid, wat betekent dat veel waardevolle panden geen bescherming genieten en geen aanspraak kunnen maken op subsidies voor behoud en onderhoud.

De Jonge Democraten Fryslân pleiten ervoor om de tien gemeenten zonder monumentenbeleid te stimuleren om dit beleid alsnog te ontwikkelen en te implementeren. Dit zal zorgen voor de bescherming van cultureel erfgoed dat nu nog kwetsbaar is. Door het instellen van gemeentelijke monumenten statussen krijgen eigenaren van deze panden ook toegang tot noodzakelijke subsidies voor behoud en onderhoud.

Om het unieke culturele erfgoed van Fryslân te behouden en te versterken, is het essentieel dat alle Friese gemeenten een monumentenbeleid voeren. Het behoud van historische bouwwerken draagt bij aan de identiteit en aantrekkingskracht van onze provincie. Dit amendement roept op tot actie om ervoor te zorgen dat alle waardevolle panden de bescherming krijgen die ze verdienen.

12.2 Fries in openbare ruimte

De aanwezigheid van het Fries in de openbare ruimte is essentieel voor het behoud en de bevordering van de taal in het dagelijks leven. Het biedt de mogelijkheid voor Friezen om trots te zijn op hun taal en identiteit, en helpt om de taal op een natuurlijke manier in stand te houden. Als Jonge Democraten Fryslân willen wij daarom inzetten op meer Fries in het publieke domein, zodat de Friese taal een prominente plaats blijft innemen in het Friesland van vandaag én morgen.

12.3 Friese sporten

Om de unieke Friese sporten zoals fierljeppen, kaatsen en skûtsjesilen toekomstbestendig te maken, richten we ons op de jeugd. Jongeren vormen de sleutel tot het behoud en de doorontwikkeling van deze traditionele sporten. Door hen actief te betrekken en enthousiast te maken, kunnen we de Friese sportcultuur levend houden en vernieuwen. De Jonge Democraten Fryslân wil niet alleen de Friese sporten niet alleen promoten onder haar eigen leden, ze wil de sporten ook beleidsmatig stimuleren door bij de lokale politiek ervoor te pleiten.

12.4 Digitaliseren van de Friese taal

De Jonge Democraten Fryslân zijn ervan overtuigd dat de toekomst van de Friese taal ligt in een succesvolle digitale transformatie. De kracht van technologie biedt ongekende mogelijkheden om het Fries levendig te houden en te versterken. Samen met partners zoals de Afûk willen wij ervoor zorgen dat het Fries een stevige plek krijgt in het digitale landschap, zodat de taal blijft bestaan en kan groeien voor huidige en toekomstige generaties.